

ŠPD»UNSKO-SANSKE ŠUME» d.o.o.

BOSANSKA KRUPA

Broj: _____

Datum, _____ 2017. godine

UPRAVA
ŠPD»UNSKO-SANSKE ŠUME» d.o.o.
BOSANSKA KRUPA

PREDMET: Zdravstveno stanje šuma na području ŠPD-a u 2016. godini

Globalni poremećaji u šumskim ekosistemima i narušena biološka ravnoteža na širem geografskom prostoru, te uticaj biotičkih i abiotičkih faktora, djelovali su vrlo nepovoljno, te ukupno gledavši šumske ekosisteme ne mogu amortizirati sve te negativne uticaje, koji se manifestiraju u sušenju i propadanju šuma većeg ili manjeg obima.

Najugroženije vrste su smrča i jela, a intenzivnije sušenje traje u kontinuitetu od 2003. godine.

U periodu od 2003. godine do 2007. godine sušenje je pravovremeno poduzetim mjerama svedeno na podnošljivu mjeru.

Pojava novog masovnog sušenja registrirana je 2013. godine, a smrče 2014. i 2015. godine, te još uvijek traje.

Smrča je vrlo važna šumska vrsta sa učešćem u drvnoj masi četinara u BiH sa 32%.

Smrča je u BiH na južnoj granici rasprostranjenija svoga areala, zbog čega su njene sastojine zdravstveno ugrožene.

Mnogobrojni su faktori koji dovode do ulančavanja šteta na smrči, a najvažniji su globalne suše, nedosljedan šumski red u sječini (sporost izvođenja sanitarnih sječa, ozljede stabala itd.) administrativne prepreke prilikom posla sanacije, nepostojanje dijagnostičko-prognozne službe F BiH, te uopće inertnost društvene zajednice za probleme šumarstva.

Dosljedno provođenje integralne zaštite šuma, koranje, uspostava šumskog reda nakon i samo nekoliko preloma u odjelu, te uspostava šumskog reda u sječinama u svakom će slučaju smanjiti opasnost i ugrožavanje sastojina smrče.

Ovdje vrijedi posebno istaći napad potkornjaka u smrčevim kulturama podignutim prije cca 50 godina na staništima koja ne odgovaraju ovoj vrsti (Podružnica „Šumarija“ Cazin i druge) te posljedice takvog rada danas osjećamo.

Donosimo opis aktivnosti na području zaštite šuma po Podružnicama/Pogonu gospodarenja kako slijedi:

1. PODRUŽNICA „ŠUMARIJA“ BIHAĆ

U 2016. godini na području Podružnice „Šumarija“ Bihać vršena je kontrola populacionog nivoa potkornjaka jele i smrče.

Korištene su THEYSOHN klopke na ukupno 30 pozicija. Kontrolne klopke su postavljene na mjestima gdje je prethodne godine vršena sječa, te kulturama smrče, a pražnjenje klopki i kvantificiranje ulova vršeno je svakih 10 dana. Ulovi su bili ispod kritičnog broja (prema Schellovom katalogu brojnosti).

Korišteni su Chalcoprax, Pheroprax i Curwivit.

Kao posljedica sušenja ukupno je doznačeno 592 m^3 neto mase, a realizirano je 287 m^3 neto mase ili 2% od ukupno realiziranih četinara Podružnice u 2016. godini.

2. POGON GOSPODARENJA ZA OPĆINU BOSANSKA KRUPA

Za kontrolu populacionog nivoa potkornjaka korištene su THEYSOHN klopke na ukupno 25 pozicija. Korišten je feromon Chalcoprax.

Desetodnevni ulovi su bili ispod granice kritičnog broja.

Ukupno je doznačeno 4.825 m^3 neto mase, a realizirano je 3.044 m^3 neto mase. Učešće sanitara u ukupnom izvršenju četinara je 15%.

Ovdje je bitno istaći pojavu sanitara, posebno u 104 odjelu G.J. „VOJSKOVA“ smrčeve kulture starosti cca 50 godina na nižim nadmorskim visinama, što će biti sve češći slučaj u budućnosti.

3. PODRUŽNICA „ŠUMARIJA“ BOSANSKI PETROVAC

Jedna je od najugroženijih šumarija što se tiče sušenja i propadanja šuma od 2003. godine. Sušenje se javilo u cca 50 odjela.

Ukupno je realizirano 19.960 m^3 neto mase ili 27% od ukupno realiziranih četinara na području šumarije. Za kontrolu populacionog nivoa potkornjaka postavljene su klopke na 202 pozicije. Korišteni su feromoni Chalcoprax i Pheroprax.

Ulovi su bili daleko iznad granice prekobrojnosti, čak do 12.000 jedinki za 10 dana. Najniži ulov je bio 2000 jedinki.

Neblagovremeno oglašavanje radova sječe i izrade u 2015. godini značajno se osjetilo u pojačanom sušenju u 2016. godini, te traje i danas.

4. PODRUŽNICA „ŠUMARIJA“ CAZIN

Sušenje koje je započelo 2015. godine nastavilo se u 2016. godini. Zahvaćene su G.J. „GLINICA“ u 12 odjela i G.J. „GOMILA“ u 4 odjela.

Posebno treba istaći G.J. „KLADUŠNICA“ odjel 1 kultura smrče čije je sušenje započelo u 2015. godini, te se produžilo na 2016. godinu. To su kultura smrče, osnovane van njenog prirodnog područja rasprostranjenja. Kao takve one su vrlo ranjive na pojavu suše, snjegoloma, vjetroloma, te neodgovarajuće mikro klime. Pojava izuzetno topnih godina pogoduje razvoju potkornjaka, te umjesto jedne glavne i jedne sestrinske generacije što dovodi do masovnog prenamnožavanja i sušenja sastojina na velikim površinama. Ukupno je za kontrolu populacionog nivoa

i suzbijanje potkornjaka postavljeno na 130 različitih pozicija klopki tipa THEYSOHN. Korišteni su feromoni Chalcoprax i Pheroprax.

Značajna prekobrojnost zabilježena je u G.J. „GLINICA“ odjel 1, G.J. „KLADUŠNICA“ odjel 1, zatim G.J. „GLINICA“ odjeli 2, 35/1, 35/2, 110, 111 i 122.

Ukupno je posjećeno 3.889 m^3 neto mase četinara ili 80% od ukupno posjećenih četinara na području Podružnice „Šumarija“ Cazin.

5. PODRUŽNICA „ŠUMARIJA“ KLJUČ

Radi se o sanitarima posjećenim uglavnom u jelovim sastojinama. Ukupno je posjećeno 1.179 m^3 neto mase ili 19% od ukupno posjećenih četinara na području ove šumarije.

Kontrola populacionog nivoa potkornjaka vršena na nekoliko pozicija. Ulov neznatan.

6. PODRUŽNICA „ŠUMARIJA“ SANSKI MOST

Znatnija sušenja pojavila su se na području G.J. „GRMEČ-PALANKA“ i naročito G.J. „GRMEČ-MIJAČICA“.

Ukupno je posjećeno 4.390 m^3 mase što je 12% od ukupno posjećenih četinara na području Podružnice u 2016. godini.

Ukupno je postavljeno klopki za kontrolu populacionog nivoa i suzbijanje potkornjaka na 30 različitih pozicija.

Praćeno je kvantificiranje svakih 10 dana, te je ustanovljeno prema broju ulovljenih potkornjaka da je populacija ispod granica prekobrojnosti.

Ukupno izvršenje sanitarnih užitaka na nivou ŠPD-a u 2016. godini je 32.749 m^3 od toga 11.328 m^3 trupaca ili 11% od ukupne realizacije trupaca četinara, 117 m^3 rudnog drveta ili 12% od ukupne realizacije rudnog, celuloze u dugom 10.179 m^3 ili 28% od ukupno realizirane celuloze u dugom i 11.125 m^3 celuloze cijepane ili 47% od ukupno realizirane celuloze četinara.

U odnosu na doznačenu masu po projektima prebačaj se bilježi u celulozi za cca 4.000 m^3

PREGLED POSJEĆENE MASE SANITARA U 2016. GODINI

RB	PODRUŽNICA/POGON	Posjećena masa m^3
1.	BIHAĆ	287
2.	BOSANSKA KRUPA	3.044
3.	CAZIN	3.889
4.	BOSANSKI PETROVAC	19.960
5.	KLJUČ	1.179
6.	SANSKI MOST	4.390
UKUPNO:		32.749

PREGLED POSTAVLJENIH FEROMONSKIH KLOPKI U 2016. GODINI

RB	PODRUŽNICA/POGON	Broj pozicija
1.	BIHAĆ	30
2.	BOSANSKA KRUPA	25
3.	CAZIN	130
4.	BOSANSKI PETROVAC	202
5.	KLJUČ	-
6.	SANSKI MOST	30
UKUPNO:		417

PREGLED UTROŠENIH FEROMONSKIH PREPARATA U 2016. GODINI

RB	PODRUŽNICA POGON	VRSTA FEROMONA					UKUPNO
		Pheroprax	Chalcoprax	Curwivit	Sexowit		
1.	Bihać	24	24	12	-	60	
2.	Bosanska Krupa	-	75	-	-	75	
3.	Bosanski Petrovac	474	156	-	-	630	
4.	Cazin	195	195	-	-	390	
5.	Ključ	-	-	-	-	-	
6.	Sanski Most	48	42			90	
UKUPNO:		741	492	12	-	1.245	

Ukupno gledavši nameće se zaključak o pojačanoj ugroženosti smrče kao vrste, a naročito na arealima van njenog prirodnog rasprostranjenja tj. u šumskim kulturama podignutim prije cca 50 godina.

Praćenje stanja na terenu, blagovremena doznaka i izvoz zaražene mase, te pravovremeno postavljanje klopki bitno će smanjiti količinu osušene mase.

Što se tiče karantenskih štetnih organizama očekivano, s obzirom na stanje kestenovih sastojina u susjednim državama, pojavila se na području Podružnice „Šumarija“ Cazin kestenova osa šiškarica *Dryocosmus kuriphylus*.

Mjere borbe protiv ove vrste vrlo su ograničene jer se suzbijanje insekticidima pokazalo vrlo neuspješnim. Biološka zaštita pomoću prirodnih neprijatelja pokazala se vrlo uspješnom.

Tu se u prvom redu misli na *Torymus sinesis* parazitoidnu osicu koja je unešena u Hrvatsku.

Neočekivano brzim spontanim širenjem ovog parazitoida za očekivati je da će se ovaj korisni parazitoid proširiti iz areala kestena iz susjedne Hrvatske u granična područja naših kestenovih šuma.

ŠPD je u smislu uvoza tog parazitoida uputio zahtjev FMPViŠ 16.05. 2016. godine. Zakonska regulativa trenutno to ne dozvoljava

Aktom broj: 01-1432-10/15 od 13.06. 2016. godine istom Ministarstvu smo se obratili za pokretanje inicijative o izmjeni Pravilnika o listama štetnih organizama, listama bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata (Sl. glasnik BiH broj: 48/13) kako bi se omogućio uvoz ovog parazitoida za biološku zaštitu pitomog kestena.

Do danas naša inicijativa stoji.

Isto tako aktom broj: 01-1942-1/16 od 02.06. 2016. godine obratili smo se detaljnom informacijom i poduzetim mjerama i Kantonalnom ministarstvu poljoprivrede,

vodoprivrede i šumarstva da nam pomognu da u skladu sa pripadajućim ovlastima riješimo ovaj problem.

Od ostalih karantenskih invazivnih vrsta za nas je vrlo problematična pojava gljive Chalara fraxinea patogena gljiva jasena.

Koliko je opasna ta gljiva govori podatak da je u susjednoj Hrvatskoj jasen najugroženiji poslije jele.

Isto tako određene vrste nematoda bora registrovane u Dalmaciji potencijalna su opasnost submediteranskog dijela gdje jednim dijelom pripadaju Drvar i Grahovo.

Činjenica je da su šumski ekosistemi stahovito ugroženi, te da pred svim nadležnim institucijama u FBiH stoje kapitalni zadaci organizacije monitoringa, uspostavi Dijagnozno-prognozne službe, te zakonskih rješenja u smislu brzih reakcija i flaksibilnosti zakonskih propisa uopće kada su u pitanju sanitарne sječe, te problematika rješavanja pojave karantenski štetnih organizama.

S poštovanjem!

DOSTAVITI:

1. Naslov
2. Sekretar ŠPD-a
3. Šef Tima za certificiranje
mr. sci. Sabahudin Solaković, dipl.ing.šum.
4. Sektor za uzgoj i zaštitu šuma i divljači
5. a/a

RUKOVODILAC SEKTORA
ZA UZGOJ I ZAŠTITU DIVLJAČI I ŠUMA

Rasim Mehmedović, dipl.ing.šum.